Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (peto vijeće)

30. ožujka 2023.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Usklađivanje zakonodavstava – Osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila – Direktiva 2009/103/EZ – Članak 3. – Obvezno osiguranje vozila – Članak 18. – Pravo izravnog postupanja – Doseg – Određivanje iznosa naknade – Hipotetski troškovi – Mogućnost da se za isplatu novčane naknade predvide određeni uvjeti – Prodaja vozila”

U predmetu C-618/21,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a koji je uputio Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Općinski sud u Varšavi, Poljska), odlukom od 30. kolovoza 2021., koju je Sud zaprimio 30. rujna 2021., u postupku

AR

protiv

PK S. A.,

CR-a,

i

BF

protiv

SI S. A.,

i

ZN

protiv

MB S. A.,

i

* Jezik postupka: poljski

NK sp. z o.o. s.k.

protiv

PK S. A.,

i

KP

protiv

SI S. A.,

i

RD sp. z o.o.

protiv

EZ S. A.,

SUD (peto vijeće),

u sastavu: E. Regan, predsjednik vijeća, D. Gratsias (izvjestitelj), M. Ilešič, I. Jarukaitis i Z. Csehi, suci,

nezavisni odvjetnik: J. Richard de la Tour,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za osobu AR, R. Lewandowski, *radca prawny*,

– za osobu KP, L. Nawrocki, *radca prawny*,

– za RD, sp. z o.o., G. Stasiak, *radca prawny*,

– za SI S. A., M. Nycz, *radca prawny*,

– za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,

– za češku vladu, M. Smolek i J. Vláčil, u svojstvu agenata,

– za njemačku vladu, J. Möller, P. Busche i M. Hellmann, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, U. Małecka, B. Sasinowska i H. Tserepa–Lacombe, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 15. prosinca 2022.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 18. Direktive 2009/103/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (SL 2009., L 263., str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 7., str. 114.) u vezi s njezinim člankom 3.

2 Taj je zahtjev podnesen u okviru šest sporova između redom, osobe AR i društva PK S. A. te osobe CR, osobe BF i društva SI S. A., osobe ZN i društva MB S. A., društava NK sp. z o.o. s.k. i PK S. A., osobe KP i društva SI S. A. te društava RD sp. z o.o. i EZ S. A., vlasnika motornih vozila i društava za osiguranje od građanskopravne odgovornosti osoba odgovornih za štete prouzrokovane tim vozilima, u vezi sa zahtjevom za naknadu štete koju su zbog njih pretrpjeli.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 U uvodnoj izjavi 30. Direktive 2009/103 navedeno je:

„Pravo pozivanja na ugovor o osiguranju i izravnog pokretanja odštetnog zahtjeva prema društvu za osiguranje od velike je važnosti za žrtve prometnih nezgoda. Kako bi se omogućila učinkovita i brza likvidacija šteta i što je više moguće izbjegao skup pravni postupak, trebalo bi predvidjeti pravo izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost odgovorne osobe za sve žrtve prometnih nezgoda.”

4 Članak 3. te direktive, naslovljen „Obvezno osiguranje vozila”, glasi:

„Podložno članku 5., svaka država članica poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi osigurala da je građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe vozila koja se uobičajeno nalaze na njezinu području pokrivena osiguranjem.

Na temelju mjera iz prvog stavka određuje se opseg pokrivene odgovornosti i uvjeti pokrića.

[…]

Osiguranje iz prvog stavka obvezno pokriva i oštećenje stvari i tjelesne ozljede.”

5 U skladu s člankom 5. navedene direktive, svaka država članica može odstupiti od odredbi njezina članka 3. u pogledu određenih fizičkih ili pravnih osoba, javnih ili privatnih ili u pogledu određenih vrsta vozila ili određenih vozila koja imaju posebne pločice.

6 Članak 9. te direktive, naslovljen „Minimalni iznosi”, u stavku 1. predviđa:

„Ne dovodeći u pitanje bilo kakva viša jamstva koja države članice mogu propisati, svaka država članica zahtijeva da osiguranje iz članka 3. bude obvezno najmanje u pogledu sljedećih iznosa:

a) kod tjelesne ozljede minimalan iznos pokrića od 1 000 000 [eura] po žrtvi ili 5 000 000 [eura] po odštetnom zahtjevu, bez obzira na broj žrtava;

b) kod oštećenja stvari 1 000 000 [eura] po odštetnom zahtjevu, bez obzira na broj žrtava.

[…]”

7 Članak 18. Direktive 2009/103, naslovljen „Pravo izravnog postupanja”, glasi kako slijedi:

„Države članice osiguravaju da svaka osoba oštećena kao posljedica nezgode koju je prouzročilo vozilo pokriveno osiguranjem iz članka 3. ima pravo izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu.”

Poljsko pravo

8 Članak 363. stavak 1. ustawe – Kodeks cywilny (Zakon o građanskom zakoniku) od 23. travnja 1964. (Dz. U. iz 1964., br. 16), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Građanski zakonik), glasi:

„Štetu treba nadoknaditi, prema izboru oštećenika, povratom u prijašnje stanje ili plaćanjem odgovarajućeg novčanog iznosa. Međutim, ako je povrat u prijašnje stanje nemoguć ili zahtijeva od odgovorne osobe prekomjerne poteškoće ili troškove, pravo oštećenika ograničava se na zahtijevanje novčane naknade.”

9 Članak 822. Građanskog zakonika u stavcima 1. i 4. predviđa:

„1. Osiguravatelj se ugovorom o osiguranju od građanskopravne odgovornosti obvezuje platiti iznose iz ugovora o naknadi štete za štete nastale trećim osobama u pogledu kojih odgovornost za štetu preuzima ugovaratelj osiguranja ili osiguranik.

[…]

4. Osoba koja ima pravo na naknadu štete nastale zbog događaja koji je obuhvaćen ugovorom o osiguranju od građanskopravne odgovornosti ostvarenje svojeg prava može zahtijevati izravno od osiguravatelja.”

Glavni postupci i prethodna pitanja

10 Pred Sądom Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Općinski sud u Varšavi, Poljska) u tijeku je šest sporova. U pet sporova tužitelji su osobe BF, ZN, NK, KP i RD, od kojih svaka zahtijeva naknadu štete pretrpljene zbog štete koja je nastala na njezinu vozilu slijedom prometne nezgode. U šestom sporu osoba AR zahtijeva naknadu štete koja je njezinu vozilu uzrokovana padom garažnih vrata.

11 Tužitelji iz glavnog postupka procijenili su svoju štetu na temelju troškova popravka koji odgovaraju procijenjenoj tržišnoj vrijednosti originalnih zamjenskih dijelova i cijeni rada koji su potrebni za popravak oštećenog vozila. Budući da predmetna vozila još nisu popravljena, sud koji je uputio zahtjev te troškove popravka kvalificira „hipotetskima”. Što se tiče tuženika iz glavnog postupka, odnosno društava za osiguranje koja pokrivaju građanskopravnu odgovornost osoba koje su dužne naknaditi štetu tužiteljima iz glavnog postupka, oni ističu da ta naknada ne može biti veća od iznosa stvarno pretrpljene štete, izračunane prema takozvanoj metodi diferencijacije. Prema toj metodi, taj iznos treba biti jednak razlici između vrijednosti koju bi oštećeno vozilo imalo da nije došlo do nezgode i trenutačne vrijednosti tog vozila u oštećenom stanju. Prema mišljenju tih društava za osiguranje, troškovi popravka mogu se uzeti u obzir samo ako se dokaže da su stvarno nastali.

12 Sud koji je uputio zahtjev navodi da je cilj naknade štete u nacionalnom pravu oštećeniku dosuditi iznos koji je jednak razlici između vrijednosti oštećene stvari i vrijednosti koju bi ona imala da nije došlo do štete, ali to ne smije dovesti do obogaćenja te osobe.

13 Taj sud pojašnjava da naknadu štete koju treba isplatiti vlasniku oštećenog vozila, u skladu s poljskom sudskom praksom, treba izračunati na temelju hipotetskih troškova popravka tog vozila, neovisno o tome je li ga njegov vlasnik stvarno popravio ili ga namjerava popraviti. Naknada štete kojom se uzimaju u obzir takvi hipotetski troškovi popravka, koji uvelike premašuju iznos pretrpljene štete određen na temelju diferencijalne metode, dodjeljuje se čak i oštećenicima koji su već prodali svoje oštećeno vozilo i koji tu naknadu stoga neće koristiti za njegov popravak. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, posljedica te prakse jest neopravdano obogaćenje tih osoba na štetu svih drugih ugovaratelja osiguranja, kojima bi društva za osiguranje naplatila trošak nastao zbog tih prekomjernih obeštećenja, zahtijevajući od njih plaćanje sve većih premija.

14 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, ta se sudska praksa, dvojbena u dijelu u kojem oštećeniku u određenim slučajevima omogućuje obogaćenje, može opravdati posebnom zaštitom žrtava prometnih nezgoda koja proizlazi iz prava Unije. Taj sud stoga smatra da je potrebno pojasniti opseg oštećenikovih prava koja proizlaze iz prava izravnog postupanja protiv društva za osiguranje, predviđenog člankom 18. Direktive 2009/103.

15 Konkretno, sud koji je uputio zahtjev pita se o opsegu potonjeg prava, uzimajući u obzir činjenicu da se tužbom podnesenom protiv odgovorne osobe, u skladu s poljskim pravom, po izboru oštećenika može zahtijevati isplata novčane naknade ili popravak oštećenog vozila, odnosno davanje u naravi, dok je člankom 822. stavkom 1. Građanskog zakonika predviđeno da društvo za osiguranje svoju obvezu može ispuniti samo isplatom novčanog iznosa.

16 Sud koji je uputio zahtjev stoga želi doznati protive li se pravu Unije odredbe nacionalnog prava koje dovode do toga da se oštećenika koji se želi koristiti pravom izravnog postupanja protiv društva za osiguranje lišava jednog od načina naknade štete koji je predviđen nacionalnim pravom. S druge strane, sklon je zaključku da pravo Unije treba tumačiti na način da se na to pitanje odgovori potvrdno.

17 Međutim, pita se i o predmetu izravnog postupanja oštećenika protiv osiguravatelja, kojim ta osoba zahtijeva popravak svojeg vozila. Tvrdi naime da je moguće ili odstupiti od pravila koje proizlazi iz članka 822. stavka 1. Građanskog zakonika, prema kojem se osigurateljevo davanje može sastojati samo od isplate novčanog iznosa, i time oštećeniku omogućiti da od osiguravatelja

zahtijeva da preuzme obvezu popravka njegova oštećenog vozila ili oštećeniku priznati pravo da od osiguravatelja umjesto preuzimanja obveze popravka zahtijeva isplatu sredstava potrebnih za tu svrhu.

18 Sud koji je uputio zahtjev sklon je dati prednost drugoj opciji. Međutim, on se također pita o tome protivi li se pravu Unije primjena pravila nacionalnog prava koja omogućuju da se za isplatu oštećeniku sredstava koja su mu potrebna za popravak njegova vozila propišu uvjeti kojima ga se nastoji spriječiti da ta sredstva koristi u svrhe različite od navedenog popravka i da se nađe u situaciji u kojoj se njegova imovina zbog nezgode povećala. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev dvoji glede pitanja treba li pravo da se od osiguravatelja zahtijeva isplata sredstava potrebnih za popravak oštećenog vozila priznati i vlasniku takvog vozila koji ga je već prodao, koji se zbog toga nalazi u situaciji da mu ga je nemoguće popraviti.

19 Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev smatra da su odgovori na prethodna pitanja relevantni i za rješenje spora u kojem je osoba AR tužitelj iz glavnog postupka, iako šteta koja je vozilu uzrokovana padom garažnih vrata nije obuhvaćena područjem primjene Direktive 2009/103. Naime, s obzirom na „načelo jednakosti pred zakonom”, čini mu se razumnim na takav spor primijeniti ista načela kao što su ona koja se primjenjuju na druge glavne postupke.

20 U tim je okolnostima Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Općinski sud u Varšavi) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 18. [Direktive 2009/103] u vezi s njezinim člankom 3. tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis na temelju kojeg oštećenik, koji se koristi pravom na izravno postupanje za naknadu štete na svojem vozilu koja je nastala u pogledu upotrebe motornih vozila, protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu, može od društva za osiguranje dobiti isključivo naknadu štete u iznosu stvarne i aktualne štete na njegovoj imovini, odnosno razliku između vrijednosti vozila u stanju prije nezgode i vrijednosti oštećenog vozila, koja je uvećana za već stvarno nastale opravdane troškove popravka vozila i sve druge već stvarno nastale opravdane troškove koji su nastali zbog nezgode, dok bi, ako naknadu štete zahtijeva izravno od osobe odgovorne za nezgodu, od nje umjesto naknade štete mogao tražiti povrat vozila u stanje prije nezgode (popravak izvršava sama osoba odgovorna za nezgodu ili ga izvršava servis kojem je ona platila)?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na prethodno pitanje, treba li članak 18. [Direktive 2009/103] u vezi s njezinim člankom 3. tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis na temelju kojeg oštećenik, koji se koristi pravom na izravno postupanje za naknadu štete na svojem vozilu koja je nastala u pogledu upotrebe motornih vozila, protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu, može od društva za osiguranje dobiti, umjesto naknade štete u iznosu stvarne i aktualne štete na njegovoj imovini, odnosno razlike između vrijednosti vozila u stanju prije nezgode i vrijednosti oštećenog vozila, koja je povećana za već stvarno nastale opravdane troškove popravka vozila i sve druge već stvarno nastale opravdane troškove do kojih je došlo zbog nezgode, isključivo iznos koji predstavlja protuvrijednost troškova za povrat vozila u stanje prije nezgode, dok bi, ako popravak štete zahtijeva izravno od osobe odgovorne za nezgodu, mogao izabrati od nje tražiti povrat vozila u stanje prije nezgode (a ne samo sredstva za tu svrhu)?

3. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje i niječnog odgovora na drugo pitanje, treba li članak 18. [Direktive 2009/103] u vezi s njezinim člankom 3. tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis na temelju kojeg društvo za osiguranje, od kojeg vlasnik vozila koje je oštećeno u pogledu upotrebe motornih vozila zahtijeva plaćanje hipotetskih troškova koje nije snosio, ali bi ih morao snositi kad bi se odlučio na povrat vozila u stanje prije nezgode, može:
   a) uvjetovati tu isplatu time da oštećena osoba dokaže da stvarno namjerava popraviti vozilo na konkretan način i kod konkretnog mehaničara, po konkretnoj cijeni dijelova i rada, te prenijeti sredstva za taj popravak izravno tom mehaničaru (ili eventualno prodavatelju dijelova potrebnih za popravak), podložno povratu ako se ne ostvari cilj za koji su isplaćena ta sredstva, a ako to nije slučaj,
   b) uvjetovati tu isplatu time da se potrošač obveže da će u ugovorenom roku dokazati da je iskoristio isplaćena sredstva za popravak vozila ili da će ih vratiti društvu za osiguranje, a ako to nije slučaj,
   c) nakon isplate tih sredstava s naznakom svrhe plaćanja (načina njihova korištenja) i proteka potrebnog vremena tijekom kojeg je oštećenik mogao popraviti vozilo, zahtijevati od njega da dokaže da su sredstva iskorištena za popravak ili da ih vrati,

   tako da se ukloni mogućnost da se oštećenik obogati na štetu?

4. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje i niječnog odgovora na drugo pitanje, treba li članak 18. [Direktive 2009/103] u vezi s njezinim člankom 3. tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis na temelju kojeg oštećenik, koji više nije vlasnik oštećenog vozila jer ga je prodao i za njega dobio novčani iznos, zbog čega više ne može popraviti vozilo, ne može stoga od društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu zahtijevati plaćanje troškova popravka koji bi bili potrebni da se oštećeno vozilo vrati u stanje prije štete, a njegovo pravo na postupanje ograničava se na potraživanje od društva za osiguranje naknade štete u iznosu stvarne i aktualne štete na njegovoj imovini, odnosno razlike između vrijednosti vozila u stanju prije nezgode i iznosa dobivenog prodajom vozila povećanog za već stvarno nastale opravdane troškove popravka vozila i sve druge stvarno nastale opravdane troškove koji su nastali zbog nezgode?”

Dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku

21 U svojim očitovanjima podnesenima Sudu, osoba RD tvrdi da je zahtjev za prethodnu odluku nedopušten jer se prethodnim pitanjima zapravo žele dovesti u pitanje načini likvidacije – na temelju osiguranja od građanskopravne odgovornosti – šteta nastalih upotrebom motornih vozila, kako su predviđeni poljskim pravom. Što se tiče poljske vlade, ona ističe da se tužbama na temelju kojih su pokrenuti glavni postupci ne traži povrat vozila tužitelja iz glavnog postupka u prijašnje stanje, nego isplata novčane naknade tim strankama, tako da se prva dva pitanja trebaju smatrati hipotetskima i stoga nedopuštenima.

22 U tom pogledu, iz sudske prakse Suda dakako proizlazi da u trenutačnom stanju prava Unije države članice u okviru svojih sustava građanskopravne odgovornosti u načelu i dalje mogu slobodno utvrditi, među ostalim, štetu prouzročenu motornim vozilima koju je potrebno nadoknaditi, opseg naknade te štete i osobe koje imaju pravo na navedenu naknadu (presuda od 20. svibnja 2021., K. S. (Troškovi vuče oštećenog vozila), C-707/19, EU:C:2021:405, t. 25. i navedena sudska praksa).

23 Međutim, prethodna pitanja se u ovom slučaju ne odnose na područja navedena u prethodnoj točki. Naime, sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjima u biti želi doznati treba li članak 18. Direktive 2009/103 tumačiti na način da mu se protivi pravni propis države članice kojim se predviđaju određena pravila u vezi s izvršavanjem prava osoba koje su slijedom prometne nezgode pretrpjele štetu na izravno postupanje protiv osiguravatelja osobe odgovorne za tu štetu, koje je priznato tim člankom.

24 Osim toga, argument poljske vlade prema kojem se tužbe na temelju kojih su pokrenuti glavni postupci ne odnose na povrat dotičnih oštećenih vozila u prijašnje stanje, nego na isplatu novčane naknade, nije dovoljan da bi se dokazalo da su prva dva pitanja suda koji je uputio zahtjev hipotetske prirode.

25 Naime, iz navoda tog suda, sažetih u točkama 13. do 17. ove presude, proizlazi da je on itekako svjestan činjenice da se tužbe na temelju kojih su pokrenuti glavni postupci odnose na isplatu novčane naknade. Međutim, taj sud želi, među ostalim, doznati treba li članak 18. Direktive 2009/103 tumačiti na način da kad pravni propis države članice predviđa da oštećenik od osobe odgovorne za štetu može po svojem izboru zahtijevati isplatu novčane naknade ili povrat oštećenog vozila u prijašnje stanje, ta osoba može, koristeći svoje pravo izravnog postupanja protiv osiguravatelja koji pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za štetu, od tog osiguravatelja zahtijevati novčanu naknadu koja se ne računa na temelju takozvane „diferencijalne” metode, nego na temelju troškova potrebnih za povrat navedenog vozila u prijašnje stanje.

26 Iz toga slijedi da se pitanja suda koji je uputio zahtjev odnose na tumačenje prava Unije i da nisu hipotetske prirode.

27 Međutim, treba utvrditi da se, prema navodima suda koji je uputio zahtjev, glavni postupak između, s jedne strane, osobe AR i, s druge strane, PK-a i CR-a odnosi na naknadu štete prouzročene vozilu zbog pada garažnih vrata.

28 Direktivom 2009/103 nastoji se zajamčiti ostvarenje cilja zaštite žrtava nezgoda koje su prouzročene motornim vozilima, a koji zakonodavac Unije stalno slijedi i osnažuje (vidjeti u tom smislu presudu od 20. svibnja 2021., K. S. (Troškovi vuče oštećenog vozila), C-707/19, EU:C:2021:405, t. 27. i navedenu sudsku praksu).

29 Međutim, očito je da građanskopravna odgovornost osobe koja je odgovorna za garažu, nastala nakon pada njezinih vrata na motorno vozilo, nije posljedica štete uzrokovane dotičnim vozilom, nego štete koja je tom vozilu prouzročena padom dijela zgrade. Iz toga proizlazi da činjenice povodom kojih se vodi glavni postupak između, s jedne strane, osobe AR i, s druge strane, PK-a i CR-a ne ulaze u područje primjene Direktive 2009/103, kao što to priznaje sam sud koji je uputio zahtjev.

30 Sud koji je uputio zahtjev međutim navodi da mu se s obzirom na „načelo jednakosti pred zakonom” čini razumnim na navedeni spor primijeniti ista pravila kao što su ona koja se primjenjuju na druge glavne postupke. U dijelu u kojem stoga samo previđa posljedice koje mogu proizaći iz ove presude na temelju načela priznatog u poljskom pravu, treba podsjetiti na to da Sud u okviru postupka predviđenog člankom 267. UFEU-a nije nadležan za tumačenje nacionalnog prava, ni za primjenu pravnih pravila na određenu situaciju jer je za te zadaće isključivo zadužen sud koji je uputio zahtjev (vidjeti u tom smislu rješenja od 3. rujna 2020., Vikingo Fővállalkozó, C-

610/19, EU:C:2020:673, t. 68. i navedenu sudsku praksu kao i od 9. siječnja 2023., A. T. S. 2003., C-289/22, EU:C:2023:26, t. 29.). Slijedom toga, ta razmatranja nisu dovoljna da bi se dokazalo da postoji odnos između predmeta tog prvog spora i traženog tumačenja prava Unije.

31 Stoga, uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, treba utvrditi da je zahtjev za prethodnu odluku dopušten, osim u dijelu u kojem se odnosi na spor između, s jedne strane, osobe AR i, s druge strane, PK-a i CR-a, u pogledu kojeg je nedopušten.

O prethodnim pitanjima

32 Svojim pitanjima, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 18. Direktive 2009/103, u vezi s njezinim člankom 3., tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji, u slučaju izravnog postupanja osobe čije je vozilo slijedom prometne nezgode pretrpjelo štetu, protiv osiguravatelja osobe koja je za nju odgovorna, kao jedini način primanja naknade štete od tog osiguravatelja predviđa isplatu novčane naknade i, ako je to slučaj, koje obveze proizlaze iz tih odredbi u pogledu načina izračuna te naknade kao i uvjeta koji se odnose na njezinu isplatu.

33 Člankom 3. Direktive 2009/103 predviđena je obveza svake države članice da, podložno odstupanjima koja mogu predvidjeti na temelju članka 5. te direktive, poduzme sve odgovarajuće mjere kako bi osigurala da je građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe vozila koja se uobičajeno nalaze na njezinu području pokrivena osiguranjem.

34 U tom pogledu najprije valja istaknuti da se, s obzirom na to da sud koji je uputio zahtjev nije naveo nikakve navode u suprotnom smislu, pet glavnih postupaka u odnosu na koje je zahtjev za prethodnu odluku proglašen dopuštenim ne odnose na osobe ili vozila za koja je Republika Poljska iskoristila mogućnosti odstupanja ponuđene tim člankom 5.

35 Kad je riječ o pravu izravnog postupanja oštećenikâ protiv osiguravatelja, utvrđenom u članku 18. Direktive 2009/103, valja utvrditi da se toj odredbi ne protivi mogućnost da se u nacionalnom pravu predvidi da se taj način primanja naknade štete može sastojati samo od isplate novčanog iznosa.

36 Naime, valja istaknuti da iz uvodne izjave 30. te direktive proizlazi da se to pravo sastoji u tome da se oštećeniku omogući pozivanje na ugovor o osiguranju i izravno pokretanje postupka za naknadu štete protiv društva za osiguranje. Iz toga proizlazi da predmet takvog postupanja može biti samo pružanje, i to izravno oštećeniku, od strane osiguravatelja odgovorne osobe, usluge koju bi taj osiguravatelj bio dužan pružiti svojem osiguraniku, u granicama ugovora o osiguranju.

37 Stoga, kad je osiguravateljeva usluga, kako je definirana u ugovoru o osiguranju, isključivo novčane prirode, članku 18. navedene direktive ne protivi se to da se u okviru izravnog postupanja oštećenika protiv osiguravatelja obavezno zahtijeva isplata novčane naknade.

38 U tom pogledu, kao što je to nezavisni odvjetnik u biti istaknuo u točki 52. svojeg mišljenja, takvo tumačenje potvrđuje činjenica da se, osobito u članku 9. Direktive 2009/103 utvrđuje obvezno minimalno pokriće u obliku minimalnih iznosa naknade štete.

39 U ovom slučaju, o tome je riječ kod izravnih postupanja koja se u glavnom postupku izvršavaju na temelju članka 18. te direktive, s obzirom na to da članak 822. stavak 1. Građanskog zakonika, kao što to proizlazi iz informacija pruženih Sudu, predviđa da osiguravateljeve usluge mogu biti samo novčane prirode.

40 U tom kontekstu, pitanja suda koji je uputio zahtjev odnose se i na načine izračuna takve novčane naknade kao i na načine koji se odnose na njezinu isplatu, a osobito u pogledu mogućnosti da se isplata takve naknade na teret osiguravatelja uvjetuje ispunjenjem uvjeta kojima se jamči da će je oštećenik stvarno upotrijebiti za popravak svojeg vozila, što isključuje činjenicu da ta naknada odgovara troškovima povratka njegova oštećenog vozila u prijašnje stanje u slučaju kad je ta osoba prodala to vozilo u takvom stanju.

41 U tom je pogledu korisno primijetiti da su nacionalni sudovi ovlašteni pobrinuti se za to da zaštita prava zajamčenih pravnim poretkom Europske unije ne dovodi do neosnovanog obogaćenja (presude od 25. ožujka 2021., Balgarska Narodna Banka, C-501/18, EU:C:2021:249, t. 125. i od 21. ožujka 2023., Mercedes-Benz Group (Odgovornost proizvođača vozila opremljenih poremećajnim uređajima), C-100/21, EU:C:2023:229, t. 94.).

42 S obzirom na to, treba također podsjetiti na to da se obveza da se građanskopravna odgovornosti za štetu uzrokovanu trećima motornim vozilima pokrije osiguranjem razlikuje od opsega naknade te štete na ime osiguranikove građanskopravne odgovornosti. Naime, dok je prva definirana i zajamčena propisima Unije, druga je u biti uređena nacionalnim pravom (presuda od 20. svibnja 2021., K. S. (Troškovi vuče oštećenog vozila), C-707/19, EU:C:2021:405, t. 23. i navedena sudska praksa).

43 Stoga svrha propisa Unije nije usklađivanje sustava građanskopravne odgovornosti država članica, s obzirom na to da one i dalje načelno mogu slobodno odrediti sustav građanskopravne odgovornosti koji se primjenjuje na štete izazvane upotrebom motornih vozila (presuda od 20. svibnja 2021., K. S. (Troškovi vuče oštećenog vozila), C-707/19, EU:C:2021:405, t. 24. i navedena sudska praksa).

44 Slijedom toga, kao što je to navedeno u točki 22 ove presude, u trenutačnom stanju prava Unije države članice u okviru svojih sustava građanskopravne odgovornosti u načelu i dalje mogu slobodno utvrditi, među ostalim, štetu prouzročenu motornim vozilima koju je potrebno nadoknaditi, opseg naknade te štete i osobe koje imaju pravo na navedenu naknadu.

45 Međutim, države članice moraju izvršavati svoje nadležnosti u tom području u skladu s pravom Unije, a nacionalne odredbe kojima se uređuje naknada štete koja proizlazi iz upotrebe motornih vozila ne mogu propise Unije lišiti njihova korisnog učinka, osobito automatskim isključivanjem ili neproporcionalnim ograničavanjem žrtvinog prava da joj obvezno osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila nadoknadi štetu (vidjeti u tom smislu presude od 20. svibnja 2021., K. S. (Troškovi vuče oštećenog vozila), C-707/19, EU:C:2021:405, t. 26. i navedenu sudsku praksu kao i od 10. lipnja 2021., Van Ameyde España, C-923/19, EU:C:2021:475, t. 44. i navedenu sudsku praksu).

46 U tom pogledu valja istaknuti da, s obzirom na to da oštećenik korištenjem svojeg prava na izravno postupanje protiv osiguravatelja od građanskopravne odgovornosti osobe odgovorne za štetu zahtijeva da mu se isporuči osiguravateljeva usluga predviđena ugovorom o osiguranju, isplata te naknade može se uvjetovati samo ispunjenjem uvjeta koji su izričito predviđeni tim ugovorom.

47 Slijedom toga, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 62. svojeg mišljenja, uvjeti navedeni u točki 40. ove presude ne mogu imati za učinak isključenje ili ograničenje osiguravateljeve obveze koja proizlazi iz članka 3. te direktive, da pokrije sve popravke koje osoba odgovorna za štetu mora naknaditi oštećeniku na temelju štete koju je potonji pretrpio jer se u protivnom dovodi u pitanje korisni učinak prava na izravno postupanje predviđenog člankom 18. Direktive 2009/103.

48 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da članak 18. Direktive 2009/103 u vezi s njezinim člankom 3. treba tumačiti na način da mu se:

– ne protivi nacionalni propis koji, u slučaju izravnog postupanja osobe čije je vozilo slijedom prometne nezgode pretrpjelo štetu protiv osiguravatelja osobe koja je za nju odgovorna, kao jedini način primanja naknade štete od tog osiguravatelja predviđa isplatu novčane naknade,

– protive načini izračuna te naknade kao i uvjeti za njezinu isplatu ako bi njihov učinak u okviru izravnog postupanja na temelju tog članka 18. bilo isključenje ili ograničenje osiguravateljeve obveze koja proizlazi iz tog članka 3., da pokrije sve popravke koje osoba odgovorna za štetu mora naknaditi oštećeniku na temelju štete koju je potonji pretrpio.

Troškovi

49 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (peto vijeće) odlučuje:

Članak 18. Direktive 2009/103/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti, u vezi s člankom 3. te direktive,

treba tumačiti na način da mu se:

– **ne protivi nacionalni propis koji, u slučaju izravnog postupanja osobe čije je vozilo slijedom prometne nezgode pretrpjelo štetu protiv osiguravatelja osobe koja je za nju odgovorna, kao jedini način primanja naknade štete od tog osiguravatelja predviđa isplatu novčane naknade,**

– **protive načini izračuna te naknade kao i uvjeti za njezinu isplatu ako bi njihov učinak u okviru izravnog postupanja na temelju tog članka 18. bilo isključenje ili ograničenje osiguravateljeve obveze koja proizlazi iz tog članka 3., da pokrije sve popravke koje osoba odgovorna za štetu mora naknaditi oštećeniku na temelju štete koju je potonji pretrpio.**

Potpisi